הא מני ר"מ היא (א)דאמר אין אדם מוציא דבריו לבטלה ה"נ מסתברא דקתני סיפא וכן הוא שהקדיש עצמו [א]עושה ואוכל שלא הקדיש אלא דמיו אי אמרת בשלמא ר"מ היא שפיר אלא אי אמרת רבנן היא בשלמא עבדו לדמי קאי אלא איהו לדמי קאי לימא כתנאי (ב)המקדיש עבדו [ב]אין מועלין בו רבן שמעון בן גמליאל אומר מועלין בשערו מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר קדוש ומר סבר לא קדוש ותסברא האי מועלין בו ואין מועלין בו האי קדוש ואינו קדוש מיבעי ליה אלא דכולי עלמא קדוש והכא בהא קמיפלגי דמר סבר עבדא כמקרקעי דמי ומר סבר כמטלטלי דמי אי הכי אדמיפלגי בשערו ליפלגו בגופו אלא דכולי עלמא (ג)עבדא כמקרקעי דמי והכא בשערו העומד ליגזז קמיפלגי ◦ מ"ס כגזוז דמי ומר סבר לאו כגזוז דמי לימא הני תנאי כהני תנאי (ד)דתנן ר"מ אומר יש דברים שהם כקרקע ואינן כקרקע ואין חכמים מודים לו כיצד עשר גפנים טעונות מסרתי לך והלה אומר אינן אלא חמש ר"מ מחייב וחכמים אומרים כל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע וא"ר יוסי בר' חנינא ענבים העומדות ליבצר איכא בינייהו דרבי מאיר סבר [ג]כבצורות דמיין ורבנן סברי לאו כבצורות דמיין אפי' תימא רבי מאיר עד כאן לא קאמר ר"מ התם אלא בענבים דכמה דקיימין מיכחש כחישי אבל הכא [ד]כמה דקאי אשבוחי משבח כי סליק ר' חייא בר יוסף אמר להאי שמעתא דרב קמיה דר' יוחנן א"ל אמר רב הכי והוא לא אמר הכי (ה)והאמר עולא אמר ר' יוחנן (ו)המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור הכי קאמר ליה אמר רב כוותי ואיכא דאמרי לא סיימוה קמיה א"ל ולא אמר רב צריך גט שחרור ור' יוחנן לטעמיה דאמר עולא א"ר יוחנן המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור גופא אמר עולא אמר ר' יוחנן המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שיחרור איתיביה ר' אבא לעולא (ז)גר שמת ובזבזו ישראל נכסיו והיו בהן עבדים בין גדולים ובין קטנים קנו עצמן בני חורין אבא שאול אומר [ה]גדולים קנו עצמן בני חורין קטנים כל המחזיק בהן זכה בהן וכי מי כתב גט שחרור לאלו אמר (ח)דמי האי מדרבנן כדלא גמרי אינשי שמעתא וטעמא מאי אמר רב נחמן קסבר עולא עבדו דגר כי אשתו מה אשתו משתלחה בלא גט אף עבדיו משתלחים בלא גט אי הכי אפי' ישראל נמי אמר קרא [1]והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם לרשת אחוזה אי הכי המפקיר עבדו ומת נמי אלמה (ט)אמר אמימר המפקיר עבדו ומת אותו העבד אין לו תקנה דאמימר קשיא אמר רבי יעקב בר אידי א"ר יהושע בן לוי הלכה כאבא שאול אמר ליה רבי זירא לרבי יעקב בר אידי

בפירוש

הא מני ר"מ היא דאמר אין אדם מוציא דבריו. להקדש לבטלה דתניא (ערכין דף ה.) המעריך פחות מבן חדש ר"מ אומר נותן דמיו לאדם יודע שאין ערך לפחות מבן חדש וגמר ואמר לשם דמים הכא נמי יודע שאין עבד ראוי לא להקרבה ולא לבנין וכיון דבלשון הקדש אקדשיה גמר בדעתו להקדיש דמיו ולומר דמיו עלי: **אי אמרת בשלמא ר"מ היא.** וטעמא לאו משום מקדיש סתם שיקדיש לימכר אלא משום דאין מוציא דבריו לבטלה הוא וכמו שאמר דמיו עלי ויש להן עליו מעות היינו דחייב לתת דמים לאדם יודע שאין גופו קדוש ואמר לשם דמים: **אלא אי אמרת רבנן.** וטעמא משום דמקדיש סתם דבר שאין ראוי לגופו הקדישו לדמיו לימכר: **בשלמא.** בעבד איכא למימר סתמיה לדמים קאי וה"ק הרי הוא קדוש לימכר אבל בעצמו מי איכא למימר שיהא קדוש לימכר וכי יש דמים לבן חורין ומה מכירה יש בו אלא ר"מ היא ולאו דמשמע מלתא לדמי אלא מתוך שאינו מוציא דבריו לבטלה גמר בלבו ואמר דמי עצמי עלי והיינו דאמר הריני הקדש שמין אותו כעבד ולא שימכר וגבי עבד נמי אין רשות הגזברין עליו אלא מעות יש להן על הבעלים: **לימא כתנאי.** מקדיש עבדו קדוש או לא קדוש: **מועלין בשערו.** דוקא נקט ולקמיה מפרש לה: **אלא דכולי עלמא קדוש.** לימכר לדמיו: **אין מעילה בקרקעות.** דגמרינן מעילה חטא חטא מתרומה מה תרומה בתלוש אף מעילה בתלוש במס' מעילה (דף יח:) ובת"כ (י): **כגזוז דמי.** ואינו כמחובר לקרקע: **יש דברים שהם כקרקע.** מחוברין לקרקע: **ואינן כקרקע.** דקי"ל (יא) אין נשבעין על הקרקעות ועל גפנים הללו נשבעין בהודאת מקצת הטענה: **מסרתי לך.** לשמור בקרקעי: **אפילו תימא.** הא דקתני הכא אין מועלין בשערו כר"מ היא: **אשבוחי משבח.** הלכך לאו כגזוז דמי דעדיין צריך לחיבורו: **להא שמעתא דרב.** המפקיר עבדו יצא לחירות: **אמר רב הכי.** בתמיהה. ופריך הש"ס ואיהו רבי יוחנן מי לא אמר הכי ומאי מתמה אדרב: **לא סיימוה קמיה.** למילתיה דרב כולה אלא כרב יוסף אמרו קמיה דלא סיים בה משמיה דרב וצריך גט שחרור ולא פירשו לפניו הא דאמרי' לעיל (יב) דרב חייא בר אבין סיים בה משמיה דרב וצריך גט שחרור: **גר שמת.** ואין לו יורשין וכל נכסיו הפקר: **קנו עצמן.** הן קודמין לכל אדם להחזיק בעצמן מן ההפקר: **אבא שאול אומר.** קטנים אין להן יד לזכות בעצמן: **מי כותב גט שחרור לאלו.** מעתה להתירן בישראלית הרי מתו בעלים: **עבדו דגר כאשתו.** כלומר אין הפקר זה דומה להפקר מחיים דעבד גמר לה לה מאשה (יג) וכתב לה ספר (דברים כד) או חופשה לא נתן לה (ויקרא יט) הלכך מחיים אין לו תקנה בלא גט כאשה אבל הפקר שלאחר מיתה כי היכי דאשתו משולחת בלא גט עבדו נמי לא בעי גט: **א"ה.** ישראל שמת נמי לא יזכו בניו בעבדיו דהא כאשתו הם: **המפקיר עבדו.** דתו ליכא נחלה לבניו: **ומת.** לא ליבעי גט שחרור להפקיע איסורו דהא מית ליה ובניו לא זכו בהן מעולם: **אין לו תקנה.** כדמפרש לקמן (יד) דכיון דהפקירו פקע ממוניה מיניה ואיסורא הוא דפש לבעלים עליהן וכי מיית אין זו ירושה להוריש לבניו הלכך אין לו מי שיתירנו בגט:

בפירוש

הא מני ר"מ היא. הכא משמע דרב דלא כר"מ והא דאמר בפ"ק דערכין (דף ה.) האומר ערך כלי עלי נותן דמיו כר"מ וכן בפ' האומר משקלי עלי (שם כ.) דתנן ערך ידי ורגלי עלי לא אמר כלום ואמר רב עלה נותן דמיה ומפרש לר"מ אליבא דר"מ קאמר וליה לא סבירא ליה ואע"ג דבסוף פ"ק דסנהדרין (דף טו.) גבי הערכין המטלטלין מפרש רב באומר ערך כלי עלי כר"מ לא סבירא ליה הכי וכי האי גוונא אשכחן בריש אלמנה נזונית (כתובות דף נו.) דבעי למימר (טו) שמואל דהניזונית תנן וכאנשי יהודה אע"ג דבסוף נערה שנתפתתה (שם נד.) אמר שמואל הלכה כאנשי גליל: **עבדא** כמקרקעי דמי. ולכך אין מועלים בו דאין מעילה במחובר דבפ' הנהנה (מעילה יח:) ילפינן מעילה חטא חטא מתרומה והא דאמרי' בפ' המוכר את הספינה (ב"ב עט.) הקדיש בור מלא מים מועלין בו ובמה שבתוכו לא כמו שפי' שם רבינו שמואל שהצניע חפציו בבור דהא אין מעילה במחובר אלא כשעקר מן הבור חוליא ונהנה ממנה:

קטנים כל המחזיק בהן זכה בהן. דאין להן יד לזכות בעצמן וכן בפרק מי שמת (ב"ב קנו:) גבי פלוגתא דזכין לקטן ואין זכין לגדול[א] ואע"ג דאית ליה זכיה במציאה כדאמרינן בהניזקין (לקמן נט:) היינו מדרבנן מפני דרכי שלום והכא לא שייך ההוא טעמא וא"ת בפרק לולב וערבה (סוכה מו:)[ב] אמר לא ליקני איניש לולבא לינוקא בי"ט ראשון דינוקא מקני קני אקנויי לא מקני וליכא למימר דהתם בפיקח כגון צרור וזרקו אגוז ונוטלו דהא בפ"ק דקדושין (דף כג:) בההוא עובדא דא"ל שלוף לי מסנאי משמע דהוה בו דעת וקאמר התם איכא דאמרי קטן הוה וי"ל דדעת אחרת מקנה אותן שאני (טז): **וכי מי כתב גט שחרור לאלו.** אלמא לא בעי גט להתירו בבת חורין והיינו כשמואל דאמר מי שאין לו רשות רבו עליו אינו קרוי עבד וטעמא דאבא שאול בקטנים דחשיב רשות רבן עליהן כיון שאין להן יד בעצמן[ג]:

אלמה אמר אמימר כו'. וא"ת מאי אי הכי כ"ש דלשמואל תקשי דאמימר וי"ל דהא לא קשיא ליה משום דשמואל תנאי היא בפרק החולץ (יבמות מח.) ובפרק בתרא דנזיר (דף סב:) אבל הא קשיא ליה אי אתיא דאמימר דלא כר' יוחנן רביה ולהכי נמי לא מצי למיפרך לאמימר מדרבנן (יז) דאבא שאול דאיהו מוקי להו כההוא תנא דאית ליה דשמואל אבל איהו סבר כההוא תנא דפליג עלייהו וסבר דלדידיה צריך גט שחרור ואין לו תקנה:

הלכה כאבא שאול. אומר ר"ת דהלכה כריב"ל לגבי רבי יוחנן כדמוכח בפרק בתרא דמגילה (דף כז.) דאמר כוותיה דרב פפי מסתברא דאמר ריב"ל בית הכנסת מותר לעשותו בית המדרש ואע"ג דר' יוחנן פליג עליה התם דייק מדר' יהושע בן לוי דהלכה כרב פפי[ד] (יח):

מה

עין משפט
נר מצוה

סו א מיי' פ"ו מהלכות ערכין הל' כ סמג עשין קלב:

סז ב מיי' פ"ה מהלכו' מעילה הל' י:

סח ג מיי' פ"ה מהל' טוען הל' ד סמג עשין צה טוש"ע ח"מ סימן צה סעיף ב:

סט ד מיי' פ"ה מהל' מעילה הל' י:

ע ה מיי' פ"ב מהל' זכייה הלכה יז סמג עשין פב טור ש"ע י"ד סי' רסז סעיף סה וטוש"ע ח"מ סי' ערה סעיף כט:

תורה אור השלם

1. וְהִתְנַחַלְתֶּם אֹתָם לִבְנֵיכֶם אַחֲרֵיכֶם לָרֶשֶׁת אֲחֻזָּה לְעֹלָם בָּהֶם תַּעֲבֹדוּ וּבְאַחֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ בְּאָחִיו לֹא תִרְדֶּה בוֹ בְּפָרֶךְ:

ויקרא כה מו

פסקי רי"ד

וכן אמר עולא א"ר יוחנן המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור איתיביה ר' אבא לעולא גר שמת ובזבזו ישראל את נכסיו והיו בהן עבדים בין גדולים בין קטנים קנו עצמן בני חורין אבא שאול אומר גדולים קנו עצמן ב"ח קטנים כל המחזיק בהן זכה וכי מי כתב גט חירות לאלו: אמר רב נחמן קסבר עולא עבדו דגר כאשתו מה אשתו נשתלחת בלא גט אף עבדיו משתלחים במיתה בלא גט פי' אין הפקר דלאחר מיתה דומה להפקר דמחיים דעבד איתקש לאשה דגמר לה לה דכתיב או חופשה לא נתן לה וכתיב וכתב לה ספר כריתות מה אשה אינה יוצאה מחיים בלא גט ולאחר מיתה יוצאה ה"ה הכי נמי עבד: אי הכי ישראל נמי אמר קרא והתנחלתם אותם לבניכם אחריכם אבל גר שאין לו יורשים יוצא במיתת רבו א"ר יעקב בר אידי אריב"ל הלכה כאבא שאול דאמר קטנים כל הקודם בהן זכה שאין להן יד לזכות בעצמן: ור' חייא בר אבא א"ר יוחנן אין הלכה כאבא שאול והלכתא כאבא שאול דהכי אמרי' בפ"ק דקידושין (כב:) רב יהודה הנדואה גר שאין לו יורשים הוה חלש על מר זוטרא לשיולי ביה חזייה דתקיף ליה עלמא טובא אמר ליה לעבדיה שלוף לי מסנאי ואמטינהו לגו ביתאי איכא דאמרי גדול הוה זה פירש למיתה וזה פירש לעבדות ואיכא דאמרי קטן הוה וכאבא שאול דאמר קטנים כל המחזיק בהן זכה:

מסורת הש"ס

א) [ערכין ה. וש"נ], ב) [סנהדרין טו.], ג) [יבמות לט. ב"ק יב. ב"ב סח. קנ.], ד) ב"מ ק: סנהדרין טו. שבועות מב:, ה) [לקמן מ.], ו) (כתובות כד:), ז) קדושין כג., ח) [עירובין טו. וש"נ], ט) [לקמן מ.], י) [ויקרא פרשה יא ב], יא) [שבועות מב:], יב) [דף לח:], יג) [ע"ב], יד) [דף מ.], טו) נ"ל לשמואל. מ"כ, טז) [וע' תוס' סנהדרין סח: ד"ה קטן], יז) ס"א ואבא, ועי' רש"א ורש"ל, יח) [וע' היטב תוס' חולין נז. ד"ה אמר רבא ותו' קדושין כג. ד"ה וא"ד],

גליון הש"ס

גמ' מר סבר כגזוז דמי. ע' נדרים ד' סה ע"ב ונזיר דף נא ע"א:

מוסף רש"י

יש דברים שהם כקרקע. מחוברים לקרקע, ואינן כקרקע. אלא כמטלטלין (סנהדרין טו.) ונשבעין עליהן (שבועות מב:). **ר"מ מחייב.** שבועה (ב"מ ק:) לישבע על השאר שהודה מקצת הטענה, אע"ג דאין נשבעין על הקרקעות, כדילפינן בשבועת הדיינים (מב.) הכא כיון דאין צריכין לקרקע דעומדות ליבצר הן, כדמוקי ר' יוסי בר חנינא לפלוגתייהו, כבצורות דמיין ונשבעין (סנהדרין טו.). **הרי הוא כקרקע.** ואין נשבעין עליהן (ב"מ ק:). **אבל הכי.** שערו, **כמה דקאי אשבוחי משבח.** הלכך אפילו ר"מ בשער כרבנן סבירא ליה (סנהדרין טו.). **קטנים כל המחזיק בהן זכה בהן.** אפילו לאחר זמן (קדושין כג.) **אין לו תקנה.** אפילו בשטר (לקמן מ.).

מוסף תוספות

א. וטעמא משום דגדול יש לו יד לזכות לעצמו, אבל קטן שאין לו יד לזכות לעצמו זוכין בעבורו. רשב"א. ב. אשכחן וכו' דאית להו זכיה. תוס' הרא"ש. ג. ורבנן סברי דקטנים כבר זכו בהם שמים. תוס' הרא"ש. T. ומיהו ר"ת בעצמו היה דוחה דהא דפליג ר' יוחנן התם דקאמר 'את הבית הגדול' בית שמגדלין בו תפלה, אף שמגדלין בו תפלה קאמר, להכי מייתי מריב"ל דלרב פפא דאמר איפכא לא הוי לא כריב"ל ולא כר' יוחנן. תוס' חולין נז. ד"ה אמר רבא.